

TEKORT AAN KLOMPEN

ter beschikking stellen. Nieuwe exporteisen werden later niet gesteld, maar de productie daalde: ze bedroeg in de periode zomer '43-zomer '44 nog geen 4 miljoen paar.

In augustus '42 werd de klompdistributie ingevoerd. Het overbelastte Centraal Distributiekantoor weigerde die taak ter hand te nemen (het betrof hier geen artikel dat in algemene distributie kwam); ze werd aan de gemeentebesturen toegeschoven en ze werd geen succes. Ze begon in een fase waarin al een aanzienlijke afkeer van het distributiestelsel ontstaan was; voorts werd op het platteland de behoefte aan klompen zo groot dat menigen er in geld of in natura iets extra's voor wilde betalen en de meeste klompenfabrikanten en klompenmakers hadden er geen bezwaar tegen, dat extraatje in ontvangst te nemen. Maar hoe men de beschikbare nieuwe klompen ook verdeelde (sommige industrietakken, bijvoorbeeld de zuivel, kregen prioriteit), er waren er veel te weinig. Vooral kinderklompen werden uitermate schaars. De moeilijkheden zouden nog groter geweest zijn dan ze toch al waren, als men er niet in geslaagd was, enkele systemen te ontwikkelen waardoor, van de zomer van '43 af, versleten klompen op een eenvoudige wijze gerepareerd konden worden. Het meest gebruikte systeem was een vinding van de Groninger R. Mennes: de onderkant van de versleten klomp werd gladgeschuurd en er werd dan een naar de klomp gemodelleerd plankje aan vastgelijmd. In een jaar tijd werden aldus ca. 1 miljoen paar klompen weer voor gebruik geschikt gemaakt.

★

Wij komen nu tot de vraag: welk deel van de agrarische productie ging naar de Duitsers toe?

Dat dat een groot deel was, leed voor de burgerij geen twijfel, ja het sprak voor haar vanzelf: de bezetter eigende zich immers alles toe wat hij wenste! Velen hadden vernomen dat een groot deel van de door de regering opgebouwde grondstoffenvoorraden in de zomer van '40 naar Duitsland verduwen was. Dat de industrie in ruime mate door Duitsland geëxploiteerd werd, was aan de meesten die in de industrie werkzaam waren, bekend — waarom dan niet ook de landbouw? In streken waar groente en fruit geteeld werd, wist een ieder dat dagelijks grote transporten naar Duitsland plaatsvonden. Trouwens, elke Duitser die men naar de *Heimat* zag vertrekken, nam koffers en pakken vol goederen mee. Geschiedde datzelfde dan ook niet in het groot? Over de factoren die de daling in de agrarische